

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “กระบวนการการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์” มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษานโยบายและแนวคิดการจัดการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาของการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้เทคนิคการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview) การศึกษาถึงการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ เพื่อศึกษานโยบายและแนวคิดการจัดการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ เพื่อศึกษาถึงปัญหาของการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ สรุปได้ดังนี้

การสัมภาษณ์เจาะลึก (In Depth Interview) โดยทำการสัมภาษณ์บุคคลแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กองงาน กกช.) ในเรื่องนโยบายและแนวคิดการจัดการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ และปัญหาของการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากสถานีโทรทัศน์ 5 สถานี ในเรื่องการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์จำนวน 5 คน รวม 7 คน ดังต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่กองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กองงาน กกช.)

1. แนวคิดและที่มาของการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

แนวคิดการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ เป็นความสอดคล้องกันของนโยบายระดับประเทศ คือ วาระแห่งชาติว่าด้วยเรื่องของเด็ก โดยมีคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยสื่อสร้างสรรค์ เป็นคณะกรรมการผู้กำหนดนโยบาย และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ โดยกองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ ในการพัฒนาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพในกิจการวิทยุโทรทัศน์ จึงมีการศึกษาหลักเกณฑ์การจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ของประเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินการ ทั้งนี้ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกำกับดูแลตนเองของสถานีวิทยุโทรทัศน์ ทั้ง 6 สถานี

2. ความแตกต่างของสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ เมื่อเทียบกับสัญลักษณ์ที่เป็นสากล

สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ที่จัดทำขึ้น เป็นการนำสัญลักษณ์สากลที่ใช้อยู่ประเทศอังกฤษ อเมริกา และออสเตรเลีย และประเทศอื่น ๆ มาเป็นจุดเริ่มต้นการศึกษา โดยนำมาพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับวงการโทรทัศน์ของประเทศไทย และจัดทำขึ้นในรูปแบบที่เป็นภาษาไทย โดยการจัดทำและคัดเลือกสัญลักษณ์เป็นความร่วมมือของกรมประชาสัมพันธ์และสถานีโทรทัศน์ทุกสถานี

3. วัตถุประสงค์ของการสื่อสารของสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

วัตถุประสงค์ของสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ เกิดจากการตระหนักถึงความรับผิดชอบของสถานีโทรทัศน์ที่มีต่อสังคมไทย จึงได้จัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ขึ้นเพื่อเป็นการเตือน แนะนำ ผู้ปกครองในการที่จะใส่ใจ แนะนำบุตรหลานต่อการรับชมรายการโทรทัศน์ และคาดหวังที่จะเป็นการทำงานร่วมของทุกฝ่ายในสังคม ตั้งแต่ ครอบครัว สื่อมวลชน และเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย เยาวชนมีคุณภาพมากขึ้น เป็นหนึ่งในกระบวนการด้านการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน และสื่อสร้างสรรค์ ทั้งนี้การบรรลุวัตถุประสงค์ต้องขึ้นกับกระบวนการด้านอื่น ๆ ในสังคมด้วย

4. แผนการบริหารงานกระบวนการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

แผนการบริหารงานเป็นการเพิ่มเติมจากการกำกับดูแลตนเองของสถานีโทรทัศน์ ที่ได้ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2535 ที่เน้นความมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน โดยใช้การประชุมปรึกษาหารือ

กันในทุกฝ่าย จัดทำเป็นคู่มือเพื่อเป็นแบบแผนในการปฏิบัติงาน และสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยมีการวางแผนที่จะประชุมกันในทุก ๆ เดือน เพื่อหาจุดบกพร่องในระยะแรก และเมื่อปฏิบัติงานครบ 1 ปี จะทำการประเมินผลอย่างเป็นทางการอีกครั้ง โดยระหว่างปฏิบัติงานจะมีการประเมินผลจากสื่อต่าง ๆ จากความคิดเห็นของผู้รับสาร และจากความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน

5. ผู้กำหนดและตรวจสอบมาตรฐานในการใช้สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

ด้านผู้กำหนดและตรวจสอบมาตรฐานในการใช้สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายตรวจสอบรายการโทรทัศน์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายในการตรวจสอบรายการก่อนออกอากาศ ที่ให้สถานีวิทยุโทรทัศน์รับผิดชอบรายการออกอากาศ โดยจะมีหลักเกณฑ์อยู่ 2 ขั้นตอนในการตรวจพิจารณา คือ การตรวจสอบโดยใช้กฎกระทรวงฉบับที่ 14 ออกตามความในพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 ส่วนกรมประชาสัมพันธ์มีหน้าที่ในการเฝ้าติดตาม สอดส่องดูแล ตรวจสอบรายการโทรทัศน์ขณะทำการออกอากาศ หากพบการกระทำผิดจะมีการตักเตือน ชี้แจงให้แก้ไข จนถึงสั่งปิดรายการได้ แล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนของการใช้สัญลักษณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากขึ้น

6. การประเมินปัญหาจากการใช้ระบบสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

ปัญหาที่พบจากการประเมินเบื้องต้น คือ ปัญหาด้านการเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ และปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ โดยพบทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้รับสาร เนื่องจากเป็นสิ่งใหม่จึงทำให้มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกันอยู่บ้าง ในด้านผู้ปฏิบัติงานจะทำการประชุมปรึกษาหารือกันในทุก ๆ เดือนเพื่อแก้ไข และทำความเข้าใจกัน ในด้านผู้รับสารจะแก้ไขโดยให้สถานีโทรทัศน์ทุกสถานีเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

เจ้าหน้าที่สถานีโทรทัศน์ 5 สถานี

1. สถานีโทรทัศน์เข้าใจความหมายและความจำเป็นในการใช้สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ที่เกิดขึ้น เป็นการวางนโยบาย วางแผน และกำหนดรูปแบบร่วมกันของทุกสถานี ดังนั้นในด้านความหมายทุกสถานีจึงมีความเข้าใจไม่แตกต่างกันนัก แต่การนำไปใช้ก็จะขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณของแต่ละสถานี ด้านความจำเป็นในการใช้สัญลักษณ์ ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การใช้สัญลักษณ์จะมีประโยชน์ในด้านการตักเตือน แนะนำ ชี้้นำให้ผู้ปกครอง ช่วยแนะนำเยาวชนในการรับชมรายการโทรทัศน์

2. ผู้กำหนดและตรวจสอบมาตรฐานการใส่สัญลักษณ์และวิธีการใส่สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์

ผู้กำหนดและตรวจสอบของสถานีโทรทัศน์จะใช้ฝ่ายตรวจสอบรายการประจำสถานี ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจรายการตามระเบียบของสถานี ระเบียบของกรมประชาสัมพันธ์ และเห็นว่าการใส่สัญลักษณ์เป็นการเพิ่มมาตรฐานของกระบวนการตรวจสอบอีกขั้นหนึ่ง การตรวจสอบจะยึดหลักเกณฑ์ตามคู่มือการใส่สัญลักษณ์

3. การใส่สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ส่งผลต่อการผลิตรายการโทรทัศน์

สถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่เห็นว่า การใส่สัญลักษณ์ส่งผลกระทบต่อการผลิตรายการในด้านเนื้อหา และการนำเสนอ เนื่องจากเป็นการเพิ่มมาตรฐานในการตรวจสอบรายการ และสัญลักษณ์อาจทำให้กลุ่มผู้รับสารเข้าใจว่าสัญลักษณ์บางตัว เช่น น. ฉ. เป็นรายการที่ไม่ดี ดังนั้นผู้ผลิตรายการโทรทัศน์จึงพยายามไม่ผลิตรายการที่มีเนื้อหาเข้าข่ายสัญลักษณ์กลุ่มนี้ออกมา

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์” อภิปรายผลการศึกษาเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ประเด็นด้านแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

ด้านแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ที่เริ่มดำเนินการไปแล้วนั้น เป็นการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ให้ตระหนักถึงความจำเป็นในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการสื่อสารมวลชนที่ว่า การสื่อสารมวลชนเป็นกระบวนการที่องค์กรสื่อมวลชนผลิตและส่งผ่านข่าวสารข้อมูล ที่มีการค้นหา ค้นพบจากแหล่งข่าวไปยังประชากรจำนวนมาก ซึ่งข่าวสารนั้นเป็นประโยชน์และมีอิทธิพลต่อผู้รับสาร¹ ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการ

¹กาญจนา มีศิลปะวิทย์, ความรู้เบื้องต้นและทฤษฎีการสื่อสาร (นนทบุรี: บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, 2548), น. 41-42.

โทรทัศน์ จะสอดคล้องกับบทบาทของนักสื่อสารมวลชนในฐานะผู้ส่งสาร ตามที่ ปรมะ สตะเวทิน ได้กล่าวไว้คือ บทบาทของผู้เฝ้าประตู (Gatekeeper) เป็นผู้ตัดสินใจว่าจะส่งข่าวใดไปยังผู้อ่าน ผู้ฟังหรือผู้ชม โดยจะทำการตรวจสอบข่าวสาร และพิจารณาว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร ปลายทาง²

วัตถุประสงค์อีกด้านหนึ่งคือ ความคาดหวังในด้านการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายในสังคม ตั้งแต่ ครอบครัว สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้นจึงสอดคล้องกับบทบาทอีกด้านหนึ่งของสื่อมวลชนในฐานะผู้ส่งสาร ที่ปรมะ สตะเวทิน ได้กล่าวไว้คือ บทบาทของตัวเชื่อม (Relay) แสดงบทบาทของตัวเชื่อมในกระบวนการสื่อสาร โดยการเชื่อมโยงระหว่างคนต่างอาชีพ ต่างวัฒนธรรม ต่างการศึกษา ฯลฯ เข้าด้วยกัน³ เพราะว่าผู้รับสารจากสื่อโทรทัศน์จะมีความหลากหลาย โดยเฉพาะกับสื่อโทรทัศน์ประเภทฟรีทีวี อีกทั้งปัจจุบันสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก จะเห็นได้ว่าในบ้าน 1 หลัง จะมีโทรทัศน์อยู่ไม่ต่ำกว่า 2 เครื่อง บางครั้งเข้าไปอยู่ในห้องนอนของเด็ก จึงทำให้เกิดการควบคุมได้ลำบากมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการ คำนึงถึงว่าสื่อมวลชน ควรจะปฏิบัติหน้าที่อย่างไรจึงจะถือว่ามีคามรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อสังคมประกอบด้วยความเป็นอิสระ (Freedom)⁴ ความเป็นอิสระถือเป็นหัวใจของสังคมประชาธิปไตย ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบในสังคมประชาธิปไตย สื่อมวลชนจึงจำเป็นต้องมีอิสระ ความเป็นอิสระของสื่อมวลชน คือ ความเป็นอิสระที่จะรู้ (Freedom to know) ความเป็นอิสระที่จะบอก (Freedom to tell) และต้องเสนอรายการบันเทิงที่หลากหลาย (Pluralism in Programming) ความรับผิดชอบด้านความบันเทิงของสื่อมวลชนก็คือ สื่อมวลชนควรจะมีหลากหลาย (Pluralistic) ในการผลิตรายการต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่าง ๆ

สรุปประเด็นด้านแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ จะยืนยันแนวคิดเรื่องวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ที่กล่าวว่า การสื่อสารเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ซึ่งผู้ส่งสารจะมีวัตถุประสงค์เพื่อการสื่อสาร

² เรืองเดียวกัน, น. 42-43.

³ เรืองเดียวกัน, น. 43.

⁴ ปรมะ สตะเวทิน, การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2546), น. 190-200.

ในขณะที่ผู้รับสารจะมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารในแนวทางเดียวกัน⁵ วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร สามารถอธิบายได้ดังนี้คือ เพื่อแจ้งให้ทราบ (To Inform) เป็นการบอกหรือแจ้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อีกด้านหนึ่งคือ เพื่อให้การศึกษา (To Teach or to Educate) เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจในบางเรื่อง โดยวัตถุประสงค์ในข้อนี้จะใช้ความพยายามในการส่งสารมากกว่าการแจ้งเพื่อทราบ และเพื่อชักจูง (To Propose or to Persuade) เป็นการเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความคิด ทศนคติ หรือพฤติกรรม ผู้ส่งสารจะต้องใช้ความพยายามในการสื่อสารสูง สุดท้ายเป็นหน้าที่ที่คนส่วนใหญ่ต้องการจากรายการโทรทัศน์คือ เพื่อให้ความบันเทิง (To Entertain) เป็นการให้ผู้รับสารเกิดความสนุกสนาน รื่นเริง ผ่อนคลาย

วัตถุประสงค์ของผู้รับสารจะมีความสอดคล้องกับผู้ส่งสารกล่าวได้ดังนี้คือ เพื่อทราบ (To Understand) ผู้รับสารต้องการทราบเรื่องราวข้อมูล เหตุการณ์ ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อีกด้านหนึ่งคือ เพื่อเรียนรู้ (To Learn) ผู้รับสารต้องการที่จะรู้หรือเข้าใจในเรื่องราวทางวิชาการ หรือสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และเพื่อการตัดสินใจ (To Decide) ผู้รับสารต้องการข้อมูลข่าวสาร เพื่อใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งจะเป็นข้อมูลเชิงลึก เชิงกว้างและจะต้องมีมากพอ สุดท้ายสิ่งที่ผู้รับสารต้องการจากรายการโทรทัศน์คือ เพื่อหาความพอใจ (To Enjoy) ผู้รับสารปลายทางจะหาความพึงพอใจ ความสนุกสนาน เพื่อทำให้ชีวิตมีความสุข

ดังนั้นการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ ที่กรมประชาสัมพันธ์ ร่วมกับสถานีโทรทัศน์ทุกช่องได้จัดทำขึ้น จะตรงกับบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารมวลชน ตามที่ วิลเบอร์ แชมม์ ได้สรุปแนวทางการปฏิบัติไว้คือ⁶ สื่อมวลชนควรส่งเสริมให้เกิดความรู้และสร้างเสริมประสบการณ์แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง (The mass media can widen horizons) สื่อมวลชนต้องนำสิ่งใหม่ ๆ มาให้ประชาชนรู้จัก สร้างเสริมประสบการณ์ที่ดีรู้จักเข้าใจผู้อื่น สื่อมวลชนต้องเป็นผู้ก่อให้เกิดความน่าสนใจขึ้น (The mass media can focus attention) เป็นผู้นำเอาสิ่งต่าง ๆ มาทำให้น่าสนใจเพื่อทำให้ประชาชนทำให้เกิดกระบวนการตัดสินใจในทางอ้อมทั้งในแง่ของทัศนคติ และค่านิยมต่าง ๆ (The mass media can help only indirectly to change strongly held attitudes or valued practices) โดยกระบวนการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต้องอาศัยความเชื่อส่วนตัวและสื่อบุคคล ดังนั้นสื่อมวลชนจึงมีหน้าที่ในการส่งเสริมการตัดสินใจโดยผ่านข่าวสารไปทางสื่อบุคคล (The mass media can feed the interpersonal channel) เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องรับข่าวสารจากสื่อมวลชนไปถ่ายทอดอีกทอดหนึ่งเพื่อ

⁵ เรื่องเดียวกัน, น. 21-22.

⁶ เรื่องเดียวกัน, น. 43-45.

ผลทางการตัดสินใจ โดยกระบวนการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์นั้น มีจุดเริ่มต้นมาจากรัฐบาล และกรมประชาสัมพันธ์ จึงเสมือนเป็นนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะขยายนโยบายของรัฐบาล ให้เป็นที่เข้าใจหรืออภิปรายกันกว้างขวางขึ้นในหมู่ประชาชนแต่ละท้องถิ่นได้ (The mass media can broaden the policy dialogue) ประชาชนสามารถเข้าใจและปฏิบัติงานได้โดยง่าย โดยสื่อมวลชนสามารถควบคุมหรือบังคับให้คนในสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมได้ (The mass media can enforce social norms) สื่อมวลชนนำเสนอในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อเป็นกรอบหรือบรรทัดฐานให้กับสังคม และสื่อมวลชนยังสามารถเปลี่ยนทัศนคติที่ยังไม่แน่ว หรือค่อย ๆ เปลี่ยนทัศนคติบางอย่างให้มั่นคงขึ้น (The mass media can affect attitudes lightly held and slightly canalize stronger attitudes) การเสนอข้อมูลหรือแนวทางที่ดีกว่า จะมีเหตุผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติให้ค่อยตาม หรือมีทัศนคติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น สุดท้ายสื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นครู (The mass media as teachers) ทำหน้าที่ให้การศึกษาให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการใช้สัญลักษณ์แนะนำผู้ชมของตนเอง ให้รู้จักหน้าที่ และสิ่งที่ควรปฏิบัติของผู้ชมแต่ละวัย

เพราะสารที่ส่งมาจากสื่อมวลชนจะเป็นแรงเสริมย้ำความเชื่อหรือแบบแผนพฤติกรรม ดังนั้นสารจะสื่อมวลชนอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแง่ของความคิด (Cognitive) อารมณ์ (Affective) และพฤติกรรม (Behavior) ผลต่อความคิด (Cognitive Effects)⁷ เป็นผลที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล อันได้แก่ ความคิดที่กำลังสับสน ทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม ซึ่งในด้านความคิด สื่อมวลชนไม่มีพลังในการกำหนดการตีความหมายในเรื่องต่าง ๆ ได้ สื่อมวลชนมีหน้าที่เพียงแต่ช่วยควบคุมข่าวสารและวิธีการที่จะแพร่ไปยังผู้รับสาร หรือทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เฝ้าประตู (Gate Keeper) เท่านั้น ส่วนในกรณีของการสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) สื่อมวลชนจะช่วยให้ข่าวสารต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับสารเตรียมพร้อมที่จะทำตัวเองให้ทันกับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับการสร้างทัศนคติใหม่ นอกจากสื่อมวลชนจะช่วยในด้านความคิด และการสร้างทัศนคติของบุคคลแล้ว บทบาทของสื่อมวลชนอีกประการหนึ่งก็คือ การกำหนดวาระ (Agenda-setting) ซึ่งหมายถึง การเลือกประเด็นข่าวสารบางประเด็นให้กับผู้รับสาร ผลทางอารมณ์ (Affective Effects) อิทธิพลของสารจากสื่อมวลชนที่มีต่อการตอบสนองทางความรู้สึกและอารมณ์ในเรื่องการไร้ความรู้สึก (Desensitization Effect) คือ กรณีที่ผู้เปิดรับสารจากสื่อมวลชนที่มีความรุนแรงเป็นเวลานาน จนไม่มีความรู้สึกเมื่อเผชิญกับความรุนแรงในชีวิตจริง ผลทางพฤติกรรม

⁷กิติมา สุรสนธิ, ความรู้ทางการสื่อสาร (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.), น. 127-135.

(Behavioral-Effects) หมายถึง สภาวะที่ผู้รับสารกระทำบางสิ่งบางอย่างซึ่งไม่เคยทำ อันเป็นผลมาจากการรับสารผ่านสื่อมวลชน เช่น งานศึกษาของ Stein และ Friedrich ที่พบว่าผู้ดูโทรทัศน์อาจเกิดการกระทำในการเข้าร่วม ทั้งพฤติกรรมที่สนับสนุนสังคม และพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม เช่น เด็กที่ดูรายการสำหรับเด็กจะเพิ่มระดับของกิจกรรมการร่วมมือกัน ส่วนเด็กที่ดูรายการเนื้อหาที่มีความรุนแรงจะเพิ่มระดับกิจกรรมที่ก้าวร้าว

ประเด็นด้านความหมาย ความแตกต่าง และความจำเป็นของการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

ในประเด็นนี้สามารถอธิบายได้ว่า การจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง ความรับผิดชอบของสื่อมวลชนในด้านการควบคุมตนเอง ความเป็นวิชาชีพ และการเซ็นเซอร์ เพราะสัญลักษณ์ที่จัดทำขึ้นเป็นการนำเอาแนวทางการควบคุมสื่อมวลชนที่ใช้ในต่างประเทศ ทั้งสื่อโทรทัศน์และภาพยนตร์มาปรับใช้กับสื่อโทรทัศน์ของไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ แสงดาว เสนาจักร⁸ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดแบ่งประเภทผู้ชมภาพยนตร์ในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาและรูปแบบการจัดแบ่งผู้ชมภาพยนตร์ในประเทศต่าง ๆ ที่ศึกษาทั้ง 3 ประเทศ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์นั้น ได้ผลสรุปดังนี้ ประเทศฟิลิปปินส์มีลักษณะคล้ายกันกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสิงคโปร์ ในแง่ของการเริ่มต้นการควบคุมภาพยนตร์ด้วยวิธีการเซ็นเซอร์ (Censorship) ต่อมาภายหลังเนื่องมาจากความต้องการที่จะยกระดับและพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์เพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำระบบที่เป็นสากลและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปมาใช้ นั่นคือ การนำระบบการจัดแบ่งประเภทผู้ชมภาพยนตร์ (The Rating System) หรือการแบ่งอายุผู้ชมตามประเภทของภาพยนตร์ โดยใช้ความรับผิดชอบพื้นฐานของสื่อมวลชน⁹ ซึ่งทำให้สื่อมวลชนต้องพัฒนาจิตสำนึกที่ลึกซึ้งและกว้างขวาง ถึงความต้องการและผลประโยชน์ของประชาชน วิธีการที่สื่อมวลชนสามารถใช้ในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม การควบคุมตนเอง (Self-Regulation) จรรยาบรรณของสื่อมวลชน (Media codes) เป็นวิธีการแรกในการแสดงความ

⁸แสงดาว เสนาจักร, “การจัดแบ่งประเภทผู้ชมภาพยนตร์ในประเทศไทย,” (รายงานโครงการเฉพาะบุคคลมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น. บทคัดย่อ.

⁹ปรมะ สตะเวทิน, การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี, น. 154-155.

รับผิดชอบของสื่อมวลชน จรรยาบรรณเกิดจากความตั้งใจของผู้ประกอบวิชาชีพด้านการสื่อสารมวลชน ในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม ความเป็นวิชาชีพ (Professionalization) ความเป็นวิชาชีพเป็นวิธีการที่ 2 ของนักสื่อสารมวลชนในการแสดงความรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชน เป็นจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบต่อของนักสื่อสารมวลชน การเซ็นเซอร์กับการคัดเลือก¹⁰ เหตุที่ทำให้เกิดความพยายามที่จะแยกแยะความแตกต่างก็เพราะว่าการคัดเลือกกับการเซ็นเซอร์มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก อย่างแรกก็คือ เป็นการเข้าไปควบคุมการไหลของข้อมูลข่าวสารเหมือนกัน อย่างที่สองคือ การคัดเลือกมีผลกระทบกับความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหากเราดูถึงวัตถุประสงค์ของการจัดทำสัญลักษณ์จะเห็นได้ว่า การจัดทำสัญลักษณ์นี้จะเน้นที่ความร่วมมือมากกว่าการบังคับซึ่งไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการเซ็นเซอร์ แต่เป็นการคัดเลือกมากกว่าดังนั้นสามารถอธิบายความแตกต่างระหว่างการเซ็นเซอร์กับการคัดเลือกได้ดังนี้ การคัดเลือกเป็นการกระทำที่เป็นโน้มน้าวไปในทางการให้เสรีภาพทางความคิด แต่การเซ็นเซอร์เป็นการกระทำที่ต้องการควบคุม การคัดเลือกมุ่งค้นหาคุณค่าด้วยความคิดที่เป็นบวก แต่การเซ็นเซอร์มุ่งเข้าหาด้วยความคิดที่เป็นลบ ผู้ที่เป็นคนคัดเลือกต้องการปกป้องสิทธิของผู้รับสาร แต่เซ็นเซอร์พยายามปกป้องตัวเองให้พ้นจากจินตนาการเพื่อฝันอันเนื่องจากผลของการรับสาร ผู้ที่คัดเลือกมีความเชื่อมั่นในสติปัญญาของผู้รับสาร แต่เซ็นเซอร์เชื่อมั่นเฉพาะแต่ตัวเอง และสุดท้ายการคัดเลือกเป็นประชาธิปไตย แต่การเซ็นเซอร์นั้นเป็นอำนาจนิยม ซึ่งหากดูจากคำสัมภาษณ์การจัดทำสัญลักษณ์จะเห็นได้ว่ามีความเป็นประชาธิปไตยอย่างเห็นได้ชัด เพราะผู้ที่ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการจัดทำ ได้รับสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทุกขั้นตอน

โดยมีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสื่อที่มีความใกล้เคียงกับสื่อโทรทัศน์คือ สื่อภาพยนตร์ งานศึกษาของ ชัยยุทธ อภินันท์ธรรม¹¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัญหาและแนวโน้มของการจำกัดระดับอายุผู้ชมภาพยนตร์ในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า เนื่องจากการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์เป็นการปิดกั้นสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน และทำให้เนื้อหาของภาพยนตร์ขาดความต่อเนื่อง ประกอบกับพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ค่อนข้างที่จะไม่ทันสมัยและไม่เหมาะสม

¹⁰ กฤษดา เกิดดี, การเซ็นเซอร์ (Censorship) (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัสสินทวงศ์ การพิมพ์ จำกัด, 2548), น. 15-24.

¹¹ ชัยยุทธ อภินันท์ธรรม, “ปัญหาและแนวโน้มของการจำกัดระดับอายุผู้ชมภาพยนตร์ในประเทศไทย,” (รายงานโครงการเฉพาะบุคคลมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น. บทคัดย่อ.

สภาพสังคมในปัจจุบัน จึงได้มีหลายฝ่ายเรียกร้องให้เปลี่ยนจากการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์มาใช้ในการจำกัดระดับอายุผู้ชมภาพยนตร์แทน

ในด้านความจำเป็นของการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ มีความจำเป็นที่สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่อง ความสำคัญของจรรยาบรรณสื่อมวลชน ถือว่าการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ มีความสำคัญต่อทั้งวงการการสื่อสารมวลชน ต่อทั้งนักสื่อสารมวลชน ต่อทั้งประชาชน และต่อสังคม สามารถกล่าวได้ว่า¹² การจัดทำสัญลักษณ์เป็นแนวทางในการควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม แม้จรรยาบรรณจะไม่มีบทลงโทษ แต่ผู้ฝ่าฝืนก็จะถูกลงโทษทางสังคมจากผู้ร่วมวิชาชีพ ในรูปของการไม่สมาคมด้วย การต่อต้าน การดูแคลน ฯลฯ ผู้ฝ่าฝืนจึงเปรียบเสมือนแกะดำของวงการสื่อสารมวลชน ดังนั้นจึงทำให้นักสื่อสารมวลชนและวิชาชีพสื่อมวลชนได้รับการยินยอมยกย่องให้เกียรติ และศรัทธาจากประชาชน รวมทั้งประชาชนจะช่วยส่งเสริม และปกป้องเสรีภาพของสื่อมวลชน และทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพการสื่อสารมวลชนเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพของตน อันเป็นแรงจูงใจให้นักสื่อสารมวลชนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบเป็นนิสัย จึงเป็นเกราะป้องกันเสรีภาพของสื่อมวลชน เพราะหากสื่อมวลชนไม่ว่าจะโดยตัวบุคคล คือนักสื่อสารมวลชน หรือโดยสถาบันคือสถาบันสื่อมวลชน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ถูกต้อง และมีจริยธรรม สร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนและสังคมแล้ว จะไม่มีผู้ใดกล้ากดขี่ บังคับ และควบคุมสื่อมวลชนโดยอ้างความไม่รับผิดชอบของสื่อมวลชนได้เลย อีกทั้งเป็นหลักประกันให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพนักสื่อสารมวลชน การมีจรรยาบรรณของสื่อมวลชนจึงช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนได้ส่วนหนึ่ง ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและสังคม ในสังคมประชาธิปไตยการมีสื่อมวลชนที่มีจริยธรรมและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบตามจรรยาบรรณนั้น เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและสังคมเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนอาศัยสื่อมวลชนเป็นที่พึ่งในเรื่องสิทธิที่จะรู้ (Right to Know) และสิทธิที่จะได้รับข่าวสารและความคิดเห็น (Right to Access) เพราะข่าวสารและความคิดเห็นเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองระบบประชาธิปไตย และสุดท้ายเป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับการพัฒนา และความเจริญก้าวหน้าของวิชาชีพสื่อมวลชน ความเจริญก้าวหน้าของวิชาชีพย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้ประกอบวิชาชีพ นักสื่อสารมวลชนที่มีจริยธรรม วิชาชีพสื่อมวลชนที่มีจรรยาบรรณกำกับความประพฤติของนักสื่อสารมวลชน ย่อมเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างนักสื่อสารมวลชนที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นกลไกที่นำไปสู่การพัฒนานาวิชาชีพต่อไป

¹² ประมะ สตะเวทิน, การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี, น. 203-206.

ความจำเป็นอีกด้านหนึ่งคือ ด้านจริยธรรม¹³ ซึ่งจริยธรรมเป็นตัวกำหนดให้ผู้ส่งสารต้องมีความรับผิดชอบต่อการใช้สื่อสาร ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น จริยธรรมนักสื่อสารคือ ความเคารพในวิชาชีพของตน ผู้ส่งสารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติวิชาชีพของตน เพื่อถ่ายทอดสารออกมาได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของวิชาชีพตน ความเคารพในสาธารณชน ผู้ส่งสารจำเป็นต้องระลึกละอู่เสมอว่าสารที่ตนส่งออกมานั้น จะเป็นที่ปรากฏแก่คนจำนวนมากที่มีความนึกคิด ความเคารพในสังคม ผู้ส่งสารต้องเคารพรักษากฎเกณฑ์ของสังคม ไม่ทำลายกฎเกณฑ์ที่สังคมได้สร้างสมกันมานาน คือไม่เสนอข่าวสารที่เป็นผลร้ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ต้องมีความเคารพในตนเอง ผู้ส่งสารควรจะมี ความเชื่อมั่นและทัศนคติที่ดีต่อตนเอง โดยทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตในงานที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้นสัญลักษณ์จึงมีความจำเป็นต่อทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร นั่นคือ ด้านผู้ส่งสารเป็น การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีบรรทัดฐานในเรื่องของความรับผิดชอบต่อ จรรยาบรรณ และจริยธรรมเป็นที่ตั้ง ด้านผู้รับสารมีความจำเป็นในด้านการเลือกที่จะรับรู้ หรือแนะนำต่อบุคคลใกล้เคียง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพต่อไป

ประเด็นด้านการบริหารงาน การกำหนด และตรวจสอบมาตรฐานของสัญลักษณ์ เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

การจัดทำสัญลักษณ์เป็นมาตรฐานเพิ่มเติมจากการกำกับดูแลตนเองของสถานีโทรทัศน์ โดยเป็นหน้าที่ของฝ่ายตรวจสอบประจำกรมประชาสัมพันธ์ และประจำสถานี เกณฑ์การกำหนด และตรวจสอบจะเป็นในลักษณะของการควบคุมตนเอง แต่จะอยู่ในข้อบังคับของกฎกระทรวงฉบับที่ 14 ออกตามความในพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 ซึ่งกฎเกณฑ์ที่ใช้กำหนดและตรวจสอบ จะสอดคล้องกับแนวคิดการควบคุมสื่อมวลชน ที่ว่า องค์การที่เข้ามา มีบทบาททางการสื่อสารกับคนหมู่มากและจำเป็นต้องมีการควบคุมตามกฎหมายระเบียบสังคม คือ การสื่อสารมวลชน

การแบ่งระเบียบกฎเกณฑ์และขอบเขตทางการสื่อสารออกเป็น 2 แบบ คือ¹⁴ การควบคุมอย่างเป็นทางการ หมายถึง การที่มีกฎระเบียบข้อบังคับ โดยรัฐบาลสามารถออกกฎหมายควบคุม นโยบาย วัตถุประสงค์และการดำเนินงานขององค์กร หรือสถาบันสื่อสารมวลชนที่จัดตั้งโดยกฎหมาย ตามบทบัญญัติของกฎหมาย และกฎหมายควบคุมคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพ

¹³ เรื่องเดียวกัน, น. 220.

¹⁴ กาญจนา มีศิลป์วิทย์, ความรู้เบื้องต้นและทฤษฎีการสื่อสาร, น. 53.

สื่อสารมวลชน และกฎหมายควบคุมขั้นตอนในการขอประกอบวิชาชีพทางสื่อสารมวลชน อีกแบบหนึ่งคือ การควบคุมอย่างไม่เป็นทางการ หมายถึง การที่กฎหมายไม่ได้มีการควบคุม เพราะมนุษย์เราต่างก็อยู่ในสังคมได้ด้วยข้อกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกภายในสังคม มีปัจจัยเข้ามากำหนดหลายประการ ได้แก่ วัฒนธรรม ทศนคติ ความเชื่อ ปัจจัยทางสังคม ได้เข้ามามีบทบาทในการควบคุมการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ ด้านการบริหารงานจึงใช้วิธีการควบคุมอย่างเป็นทางการในด้านการใช้กฎกระทรวงในการดูแลเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ เป็นขั้นตอนที่ 1 และใช้การควบคุมอย่างไม่เป็นทางการในขั้นตอนที่ 2 นั่นคือ สัญลักษณ์ไม่ได้อยู่ในรูปแบบของกฎหมาย ซึ่งตรงกับด้านการตรวจสอบมาตรฐานการใส่สัญลักษณ์

ในเรื่องของการตรวจสอบสามารถใช้แนวคิดของ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร อธิบายได้ดังนี้¹⁵ มาตรการควบคุมตนเอง (Self Control) เป็นจิตสำนึกและความตระหนักในวงการสื่อมวลชนเองถึงบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสื่อมวลชนต่อสังคมโดยส่วนรวม มาตรการควบคุมโดยสาธารณะ (Public Control) การควบคุมโดยสาธารณะ เช่น การควบคุมที่เกิดจากสาธารณชนนอกสื่อ แต่มีปฏิกิริยาต่อสื่อมวลชนในฐานะผู้ติดตาม มาตรการในการควบคุมทางกฎหมาย (Legal Control) การควบคุมโดยอาศัยกระบวนการทางกฎหมายที่ศาลสถิตยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัย และผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นปัจเจกชน นักเขียน นักจัดรายการ บริษัทธุรกิจ สังคม รัฐบาล และมาตรการควบคุมทางการปกครอง (Public Control) การควบคุมด้วยการใช้การเมือง การบริหาร โดยคณะบุคคลหรือหน่วยราชการ ขึ้นอยู่กับลักษณะการเมืองของรัฐบาล แต่การจัดทำสัญลักษณ์นี้ยังใช้การควบคุมเพียงแค่ขั้นที่ 1 และ 2 เท่านั้น ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายหรือทางการปกครองทางกรมประชาสัมพันธ์ได้เน้นไปในการให้ความร่วมมือของทุกฝ่ายมากกว่าการใช้วิธีบังคับ ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความสมัครใจในการปฏิบัติมากกว่าการควบคุมโดยกฎหมาย และใช้วิธีการประเมินผลงานจากผู้ปฏิบัติงานเอง และจากบุคคลภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเกี่ยวกับการประเมินการทำงานของสื่อ (Media Performance Assessment)¹⁶ ในแง่ที่ว่า การประเมินการทำงานตามนโยบายสาธารณะของสื่อ เช่น การประเมินผลเชิงวิเคราะห์ในลักษณะหรือผลงานของสื่อ หรือ การประเมินความสำเร็จของการรณรงค์ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร ชักจูงใจ การระดมพลังและอื่น ๆ สามารถประเมินได้ง่าย โดยพิจารณาที่เนื้อหาของสิ่งที่สื่อนำเสนอ แต่ตาม

¹⁵ ชัยยุทธ อภินันท์ธรรม, “ปัญหาและแนวโน้มของการจำกัดระดับอายุผู้ชมภาพยนตร์ในประเทศไทย,” น. 10-11.

¹⁶ คณิชา วงศ์จันทา, “การพัฒนาเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้คุณภาพรายการละครโทรทัศน์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), น. 14-16.

หลักเหตุผลแล้วผลประโยชน์ของสาธารณะสามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นเข้าถึงประชาชนทั่วไป และคาดว่าจะมีผลต่อชีวิตของประชาชน เป็นการพิจารณาการทำงานของสื่อที่มุ่งเน้นไปในเรื่อง การรับรู้และการตอบสนองของผู้ชมผู้ฟัง ซึ่งอาจใช้เป็นเครื่องมือวัดความสำเร็จของการทำงาน รวมทั้งสามารถมุ่งไปสู่คุณภาพของการทำงานในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

McQuail ได้กล่าวถึงการประเมินคุณค่าการทำงานของสื่อไว้ดังนี้ การประเมินค่าในเรื่องของความเป็นมืออาชีพ / องค์การสื่อ (The Professional / Organizational Assessment) โดยเฉพาะผลจากความเป็นวิชาชีพมากขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น บางครั้งก็มีผลตรงตามความสนใจของประชาชนมากขึ้น และถ้าสื่อมีการควบคุมตนเองมากขึ้นแทนที่การกำกับดูแลจากรัฐบาล ก็ยังจะมีการเรียกร้องให้สื่อมีความรับผิดชอบต่อมากขึ้นตามมาด้วย ความคิดเห็นของผู้ชม (Public Debate) ความคิดเรื่องผลประโยชน์สาธารณะ พยายามทำให้เกิดนโยบายสาธารณะและทำให้เรื่องคุณภาพและการทำงานของสื่อเป็นที่สนใจของประชาชน ผลที่จะได้รับจากการศึกษาการทำงานของสื่อคือ การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่เป็นผลตอบกลับจากสาธารณชน เพื่อใช้เป็นทางเลือกในการกำหนดนโยบายต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่สภาวะที่พึงปรารถนาและการทำงานที่เหมาะสม

ประเด็นด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ และการใช้สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์

งานศึกษาของคันธียา วงศ์จันทา¹⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้คุณภาพรายการละครโทรทัศน์” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัย 3 ประการซึ่งมีผลต่อกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ที่มีคุณภาพ คือ สถานีโทรทัศน์ ผู้จัดละคร และผู้อุปถัมภ์รายการ นโยบายของสถานีโทรทัศน์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อคุณภาพของละครโทรทัศน์ เกณฑ์ที่บ่งชี้คุณภาพของละครโทรทัศน์ที่ดีที่สุด คือ เกณฑ์ทางด้านความเป็นมืออาชีพของผู้จัดละครซึ่งมาจากการสั่งสมประสบการณ์ส่วนตัวและแบบองค์การในการผลิตละครโทรทัศน์ มากกว่าการเป็นผู้ที่เรียนจบโดยตรงทางด้านละคร และเกณฑ์เรื่องความประณีตและคุณภาพของกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ อันหมายถึง นโยบายการผลิตละคร การเลือกเรื่อง การคัดเลือกตัวแสดง ความพิถีพิถันในกระบวนการผลิต ความถูกต้องสมจริงและการเลือกเพลงประกอบของผู้จัดละคร ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะมีผลต่อคุณภาพของละครโทรทัศน์ที่ปรากฏออกมา

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, น. บทคัดย่อ.

ดังนั้นการผลิตรายการโทรทัศน์จะมีอิทธิพลต่อผู้ชมรายการโทรทัศน์ ที่สอดคล้องกับ คำจำกัดความของ เดนนิส แมคเคเวล ซึ่งจะเห็นได้ว่าอิทธิพลของสื่อมวลชนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ¹⁸ อิทธิพลที่เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจหรือเจตนา (Intended) ของผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารต้องการมีอิทธิพล ในการจูงใจผู้รับสาร การที่สื่อมวลชนมีเจตนาที่หยิบยกประเด็นที่คิดว่าสำคัญและน่าสนใจใน ขณะนั้นมาเสนอเป็นประจำ (Agenda setting) เพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง อิทธิพลที่เกิดขึ้น โดยเจตนาเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อิทธิพลจากการวางแผน (Planned Effect) อิทธิพลที่เกิดขึ้นด้วย ความไม่ตั้งใจหรือไม่เจตนา (Unintended) ของผู้ส่งสาร ในการเสนอข่าวสารต่าง ๆ สื่อมวลชนมี วัตถุประสงค์รายงานข้อเท็จจริงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่บางข่าวสารหรือบางสถานการณ์กลับมี อิทธิพลต่อความเชื่อและการรับรู้ของคนจำนวนมาก เพราะไปสอดคล้องกับความสนใจและความ ต้องการของผู้รับสารในขณะนั้น อิทธิพลที่เกิดขึ้นโดยไม่เจตนาเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อิทธิพลที่ไม่มี การวางแผน (Unplanned Effect)

นอกจากแบ่งประเภทของอิทธิพล เป็นอิทธิพลที่เกิดขึ้นโดยเจตนาและอิทธิพลที่เกิดขึ้น โดยไม่เจตนาแล้ว นักวิชาการบางคนยังแบ่งเป็นอีกมิติหนึ่งคือ มิติของเวลาที่อิทธิพลเกิดขึ้นและคงอยู่ หรือเวลาที่มีผลทำให้ผู้รับสารเกิดความเปลี่ยนแปลง โดยแบ่งเป็นอิทธิพลระยะสั้น (Short-term Effect) กับอิทธิพลระยะยาว (Long-term effect) ซึ่งอิทธิพลของสื่อมวลชนทั้ง 2 ประเภท คือ อิทธิพลที่เกิดขึ้น โดยไม่เจตนาหรือโดยเจตนา กับระยะเวลามีความสัมพันธ์กัน และนักวิชาการส่วนใหญ่จะศึกษา ไปพร้อม ๆ กันทั้ง 2 ด้าน หรือ 2 มิติ ดังแผนภาพต่อไปนี้

¹⁸มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, เอกสารการสอนชุดวิชา ทฤษฎีและพฤติกรรม การสื่อสาร (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2547), น. 133-136.

สรุปได้ว่า อิทธิพลเป็นผลจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน อาจเกิดขึ้นโดยมีการวางแผนล่วงหน้าหรือไม่ก็ตาม อิทธิพลของสื่อมวลชนแสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจในการจูงใจผู้รับสารให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรม อิทธิพลของสื่อมวลชนแบ่งออกเป็นหลายระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร สถาบันสังคม และสังคมโดยรวม

และอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อเด็ก และเยาวชน โดยมีการงานศึกษาที่ศึกษาอ้างถึงอิทธิพลของสื่อที่มีต่อเด็ก และเยาวชนมากที่สุด อธิบายไว้ว่า¹⁹ รายการโทรทัศน์อาจจะเพิ่มความตื่นตัวของเด็กให้ถึงจุด ๆ หนึ่ง ซึ่งจะทำให้เด็กติดความตื่นเต้น และไม่ชอบดูรายการที่ไม่ตื่นเต้น รายการโทรทัศน์ยังอาจจะสร้างนิสัยรุนแรงและก้าวร้าวให้แก่เด็กได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าความก้าวร้าวถูกกระตุ้นในเวลาต่อมา รายการโทรทัศน์อาจจะทำให้เด็กรู้สึกลำบากในการที่จะอดใจรอสิ่งที่ปรารถนา รายการโทรทัศน์เปิดโอกาสมากเกินไปที่จะทำให้เด็ก “หลีกหนี (Escape)” จากความกดดันทางสังคม ทำให้เด็กไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม รายการโทรทัศน์ทำให้เด็กเพิ่มแนวโน้มของการพอใจในอำนาจตามแบบของบุคคลผู้มีอำนาจที่ได้ดูจากทีวีสุดท้ายรายการโทรทัศน์อาจแทรกแซงการปฏิบัติในชีวิตจริงของเด็ก มีการพบว่าการดูทีวีทำให้ครอบครัวใกล้ชิดกัน แต่ก็ทำให้เกิดผลเสียต่อการอ่านหนังสือ การเล่น การพูดคุย การช่วยทำงานบ้าน และกิจกรรมอื่น ๆ ของเด็ก เพราะเด็กใช้เวลาในการดูทีวีจนไปเบียดบังเวลาในการอย่างอื่นในชีวิตประจำวัน

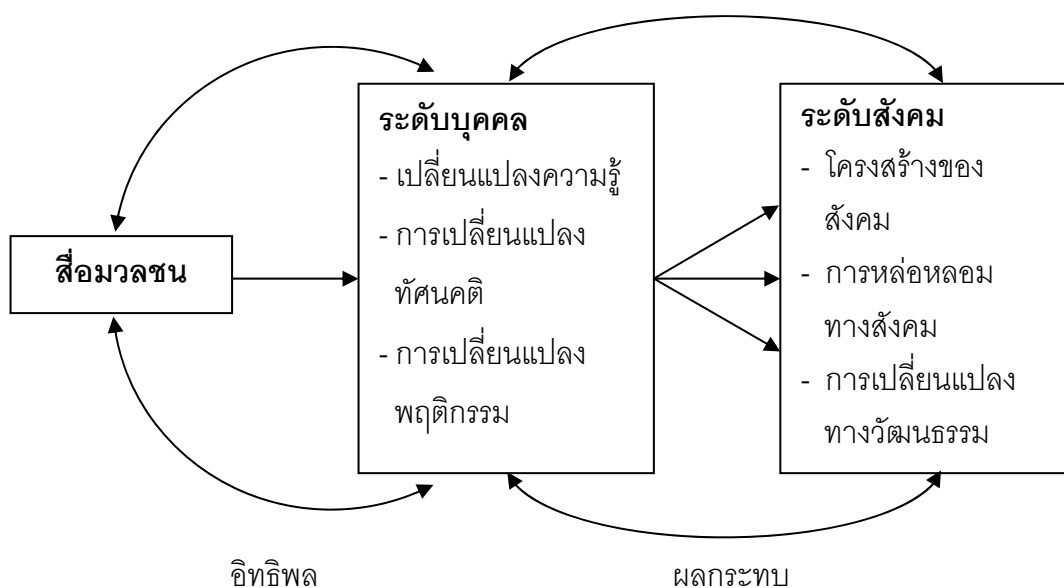
¹⁹ ปรมะ สตะเวทิน, การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี, น. 171-178.

รายการโทรทัศน์ยังมีอิทธิพลต่อความก้าวร้าวรุนแรงของผู้รับสารทุกเพศทุกวัย ดังนั้นรายการโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเลียนแบบของผู้ชม กล่าวคือผู้ชมเกิดการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประชาชนเรียนรู้ที่จะเลียนแบบบทบาทและพฤติกรรมต่าง ๆ จากโทรทัศน์ และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าเด็กซึ่งดูโทรทัศน์มาก ๆ มีแนวโน้มที่จะรับเอาพฤติกรรมที่ก้าวร้าวจากโทรทัศน์มากกว่าเด็กที่ดูโทรทัศน์น้อย และมีอิทธิพลด้านการกระตุ้นทางกาย (Physiological Arousal) กล่าวคือเมื่อผู้ดูโทรทัศน์ถูกกระตุ้นโดยการสังเกตความรุนแรง ผู้ดูอาจจะหมดความรู้สึกทางอารมณ์เมื่อเวลาผ่านไปนาน ๆ แต่การกระตุ้นนี้จะนำไปสู่การกระทำที่รุนแรงในเวลาต่อมา สุดท้ายรายการโทรทัศน์ก่อให้เกิดกระบวนการของการอ้างความถูกต้อง (The Process of Justification) หลาย ๆ คนที่ได้ดูความรุนแรงทางโทรทัศน์อาจจะเข้าร่วมในพฤติกรรมรุนแรง หรือมีแนวโน้มที่ชอบความรุนแรงโดยถือเอาการกระทำทางโทรทัศน์เป็นแบบอย่างที่ต้องปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตามอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมไม่ได้มีด้านบวกและด้านลบอย่างเดียว ในบางกรณีอาจมีผลทั้งด้านบวกและด้านลบพร้อมกัน²⁰ เช่น การเปิดรับความบันเทิง ด้านบวกเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ คลายความเครียด มีความสุขจากการได้เห็นสิ่งใหม่ ๆ เกิดการสร้างสรรจินตนาการ แต่ผลด้านลบก็คือเสียเวลาในการทำงาน เสียสุขภาพ เพราะมัวสนใจเรื่องราวในโทรทัศน์ หรือเสียสายตาเพราะดูโทรทัศน์เป็นเวลานานติดต่อกัน บางรายการที่ทำให้เกิดความตื่นเต้น เร้าใจ นอกจากนั้นการเปิดรับรายการบันเทิงเป็นเวลานานยังทำให้เกิดความเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้น และการเปิดรับสื่อมวลชนหลายประเภทและใช้เวลาอยู่กับสื่อมวลชนมากเกินไป หรือยึดถือสื่อมวลชนเป็นเพื่อน ถึงแม้จะทำให้เป็นคนรอบรู้ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ แต่มีผลเสียคือขาดเพื่อน ขาดการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ กลายเป็นคนโดดเดี่ยวในสังคม

เมื่อกล่าวถึงอิทธิพลของสื่อ / รายการโทรทัศน์ สามารถใช้แนวคิดเรื่องผลกระทบของสื่อมวลชน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากอิทธิพลของสื่อมวลชน สามารถอธิบายภาพความสัมพันธ์ของอิทธิพลและผลกระทบได้ดังนี้²¹

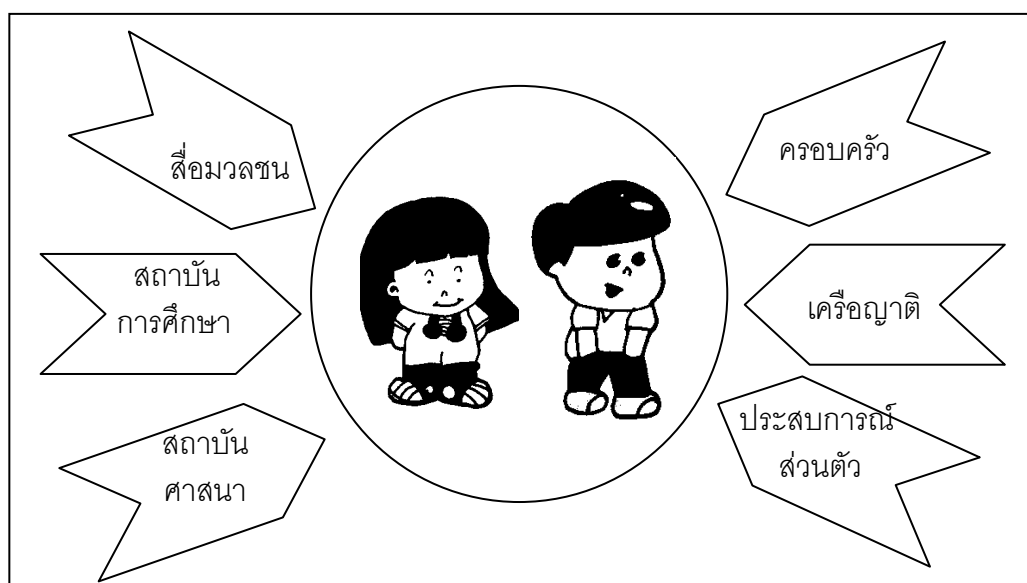
²⁰มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา ทฤษฎีและพฤติกรรม การสื่อสาร, น. 152-154.

²¹มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ สื่อมวลชน (นันทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547), น. 135.

ในการทำงานของสื่อมวลชน อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งที่สื่อตั้งเป้าหมายไว้ (Intended Consequence) หรือที่ไม่ได้ตั้งใจ (Unintended Consequence) จากระดับปัจเจกบุคคล ผลกระทบที่เกิดกับปัจเจกบุคคล ได้แก่ ด้านความนึกคิด (Cognition) เช่น ความรู้ ความเห็นชอบ ด้านความรู้สึก (Affection) เช่น ทัศนคติ ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด และด้านพฤติกรรม (Behavior) เช่น การที่เด็กและเยาวชนรับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป (Heavy user of Mass Media) จนทำให้ขาดการติดต่อกับบุคคลและโลกภายนอก และอาจนำไปสู่การถูกสื่อครอบงำได้โดยง่าย ระดับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสื่อมวลชนกับกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม (Mass Media and Socialization)²²

²² เรื่องเดียวกัน, น. 157-163.

สาเหตุที่สถาบันสื่อมวลชนมีบทบาทในกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม ทั้งนี้เพราะสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความยุ่งยากซับซ้อนในการดำเนินชีวิตมากขึ้น บทบาทของสถาบันครอบครัวในเรื่องการอบรมสั่งสอนลูกเริ่มลดน้อยลง เพราะพ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ในด้านของสถาบันศาสนาก็เช่นเดียวกัน เมื่อพ่อแม่ไม่มีเวลาอยู่กับลูก จึงไม่มีเวลาพาลูกไปวัดเพื่อใกล้ชิดกับศาสนา ส่วนสถาบันการศึกษานั้นถึงแม้จะยังคงมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนอยู่ แต่เวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียนน้อยกว่าการที่อยู่ที่บ้าน และในโรงเรียนจะสอนในเรื่องวิชาการเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับปัจจุบันสื่อมวลชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือภาพยนตร์ก็ดี มีจำนวนมากและแพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ที่เป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียง มีรายการหลายรูปแบบ มีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ จึงเป็นสื่อที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งและมักใช้เวลาดูโทรทัศน์ติดต่อกันหลายชั่วโมงต่อวัน เนื้อหาของรายการไม่ว่าจะเป็นข่าว ความรู้ ความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การ์ตูน ละคร ดนตรี เกมโชว์ ล้วนแต่ปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม รสนิยม และทัศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมบางอย่างให้แก่เด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม ในความเป็นจริงสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์จะมีประโยชน์ในกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมอย่างมาก เพราะสามารถนำเอาประสบการณ์บางอย่างที่ไม่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตจริงแม้แต่ พ่อ แม่ ครู หรือ พระ ก็ไม่สามารถนำมาให้ได้ เด็กและเยาวชนจะเรียนรู้บทบาทของนายกรัฐมนตรีจากข่าว จากการสัมภาษณ์ ได้เรียนรู้ปัญหาของสังคม เรียนรู้รสนิยมการแต่งกาย ความเป็นอยู่ของชาวตะวันตกจากภาพยนตร์ โทรทัศน์ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ดีถ้าหากเลือกเรียนรู้และจดจำในสิ่งที่มีคุณค่าแก่การดำรงชีวิต แต่ถ้าเลือกรับในสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัย เช่น การเลียนแบบการแต่งกายที่ไม่เหมาะสมกับ

วัฒนธรรมไทย นิยมสิ่งฟุ่มเฟือยตามที่ได้เห็นจากการโฆษณา หรือมีความเชื่อในคำสอนหรือปรัชญาที่ขัดต่อความเชื่อในสังคม ความเชื่อหรือพฤติกรรมที่เลียนแบบมาจากสื่อมวลชนนี้ ถ้าขยายตัวมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของสังคม โดยเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ในสถาบันครอบครัว เช่น ลูกไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ และขยายไปถึงสถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา และสถาบันอื่นในสังคมต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้โครงสร้างของสังคมก็จะเปลี่ยนรูปไปเป็นสังคมแบบใหม่

อย่างไรก็ตามการที่สื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์จะมีผลกระทบต่อกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมมากนักน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มาสนับสนุน ได้แก่ การเสนอรายการที่แสดงถึงความคิดและพฤติกรรมที่ซ้ำ ๆ กันทุกรายการ ตัวอย่างเช่น ละครโทรทัศน์เกือบทุกเรื่องจะเป็นแนวชิงรักหักสวาท อิจฉาริษยา เด็กใช้เวลาในการดูโทรทัศน์มากเกินไปจนไม่ทำกิจกรรมอื่น เช่น การเล่นกีฬา การอ่านหนังสือ หรือการสังสรรค์กับครอบครัว เด็กขาดความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและบุคคลที่เป็นหลักในกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม เช่น พ่อ แม่ ครู พระ และเพื่อน จึงไม่มีทางเลือกที่จะเชื่ออย่างอื่นนอกจากสิ่งที่สื่อมวลชนหรือโทรทัศน์นำเสนอ

ในสังคมไทยได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการดูโทรทัศน์ของเด็กและเยาวชนไทย พบว่า เด็กไทยใช้เวลาดูโทรทัศน์วันละประมาณ 3-5 ชั่วโมง ซึ่งใช้เวลามากเกินไปมีผลทำให้มีสมาธิสั้น ขาดสติ และขาดความคิดสร้างสรรค์ นักวิชาการด้านการสื่อสารกลุ่มหนึ่งได้พยายามหาทางลดบทบาทของสื่อมวลชนในกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม โดยการให้โทรทัศน์เสนอรายการสำหรับเด็ก รวมทั้งรายการที่ให้สาระความรู้เพิ่มเติม ให้ลดสัดส่วนของรายการบันเทิงลงและห้ามเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวกับความรุนแรงเรื่องเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ ในเวลาที่เด็กและเยาวชนยังไม่เข้านอน ในประเทศไทยรัฐบาลมีนโยบายให้สถานีโทรทัศน์เสนอรายการสำหรับเด็ก ในช่วงเวลาดีเยี่ยม (Prime time) ซึ่งคือเวลาประมาณ 20.30 นาฬิกา เป็นเวลาที่สถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่เสนอรายการสำหรับผู้ใหญ่ เช่น ละคร หรือรายการสนทนา สัมภาษณ์ และเป็นเวลาที่มียอดค่าแพงที่สุด แต่ปัญหาก็คือ ถ้าให้ทุกสถานีดำเนินการเหมือนกันหมด เด็กอาจหันไปหาสื่ออื่นซึ่งรัฐควบคุมได้ยาก เช่น อินเทอร์เน็ต วิดีทัศน์ วีซีดี และดีวีดี ซึ่งอาจมีความรุนแรงมากกว่า นักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่เห็นด้วยกับแนวทางสกัดกั้นอิทธิพลของสื่อมวลชนโดยตรง เพราะมีความเป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะในประเทศเสรีประชาธิปไตย เห็นว่าสิ่งที่ถูกต้องและน่าจะทำมากกว่าก็คือ การวางนโยบายที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ในกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมมากขึ้น โดยมีการศึกษาจิตวิทยาและพฤติกรรมของเด็กอย่างจริงจัง แล้วนำมาวางแผนในการผลิตรายการ และประการสำคัญต้องเร่งรัดพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในครอบครัว เพื่อให้การสื่อสารในครอบครัวมีบทบาทในกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมมากกว่าสื่อมวลชน

ดังนั้นการใช้สัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ เป็นมาตรฐานในการตรวจสอบ กลั่นกรอง การผลิตรายการโทรทัศน์ที่เพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งขั้นตอน โดยมีพื้นฐานแนวคิดมาจากการควบคุมตนเองของสื่อมวลชน ซึ่งสื่อจะคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม จรรยาบรรณของตนเองเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้ ส่วนใหญ่เน้นที่ความคิดเห็นของผู้เริ่ม ผู้ปฏิบัติงาน คือ เจ้าหน้าที่กองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กองงาน กกช.) และเจ้าหน้าที่จากสถานีโทรทัศน์ทั้ง 6 สถานี ที่เข้าร่วมประชุมหารือกับกรมประชาสัมพันธ์ ในเรื่องการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อโทรทัศน์กับกลุ่มผู้ชม

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ เป็นความร่วมมือของกองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กองงาน กกช.) และสถานีโทรทัศน์ ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานกลางมาดูแลอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงควรจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ และการตรวจสอบ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้
2. ในด้านมาตรฐานหรือกฎเกณฑ์การใช้สัญลักษณ์ ควรมีมาตรฐานต่างกันในแต่ละประเภท เช่น สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 เป็นสถานีที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากสถานีอื่น ๆ รายการที่ออกอากาศทางช่อง 11 จึงมีลักษณะเฉพาะตามข้อบังคับของสถานี ซึ่งอยู่ในความควบคุมของรัฐบาล ดังนั้นการพิจารณาใช้สัญลักษณ์ควรคำนึงถึงความแตกต่างของสถานีโทรทัศน์แต่ละประเภท

ข้อเสนอแนะด้านการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In Depth Interview) การบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์ ซึ่งมีข้อจำกัดด้านข้อมูล และด้านวันเวลา

กระบวนการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์นี้เป็นเรื่องใหม่ของสังคมไทย เป็นการหยิบยกแนวคิดมาจากต่างประเทศ ซึ่งต้องมีการปรับปรุง พัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยอีกมาก โดยในการศึกษารั้ครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในกลุ่มของผู้ปฏิบัติงาน และระยะเวลาการปฏิบัติใช้สัญลักษณ์ทำไปได้เพียง 6 เดือน ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเป็นการศึกษาหลังจากที่มีการปฏิบัติงานไปแล้ว 1 ปี ซึ่งอาจจะใช้การวิจัยเชิงปริมาณโดยวิธีการสำรวจ (Survey Research) ความคิดเห็นของกลุ่มผู้รับสารเพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองที่เป็นผลกระทบต่อผู้รับสาร ถ้าเป็นไปได้ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้ปฏิบัติ กับกลุ่มผู้รับสารด้วย